

nytt från FSS

FORENINGEN SVERIGES SOCIALCHEFER

Red: Arne Borg

Arbete åt handikappade

Föreningen Sveriges Socialchefer (FSS) har beretts tillfälle att yttra sig över betänkandet "Arbete åt handikappade" (SOU 1978: 14), och har med anledning härav anfört följande:

Allmänna synpunkter

Arbetet är av grundläggande betydelse för alla människor. Det är inte bara en källa till försörjning. Det innebär också delaktighet i den sociala gemenskapen. Det är viktigt för vår självkänsla. När det gäller de unga är möjligheten att kunna få och kunna behålla ett arbete avgörande för deras sociala utveckling.

Få yrkesgrupper är mer medvetna om detta än socialarbetarna, som i sin dagliga gärning ofta får möta olika konsekvenser av arbetslöshet. Föreningen har också tidigare i sitt remissvar över sysselsättningsutredningens delbetänkande "Arbete åt alla" framfört kravet på lagfäst rätt till arbete.

De insatser som gjorts för att förstärka möjligheterna till arbete för de grupper som är mest utsatta är av stor betydelse, särskilt när det gäller tryggheten för dem som redan har ett arbete. Det är dock tydligt att de inte är tillräckliga. Allt för många stängs ute från arbetslivet, genom utslagning eller genom att aldrig få inträde. Detta förhållande är besvärande för ett samhälle, som vill verka för att allas rätt till arbete skall vara en realitet.

Sysselsättningsutredningen vill hävda denna rätt. Det är utmärkt. Utredningen redovisar värdefull kunskap och viktiga synpunkter. Den lägger också fram många bra förslag. Det är bra att utredningen klarlagt att det inte heller rent ekonomiskt lönar sig att förtidspensionera människor. FSS har noterat att riksrevisionsverket nyligen krävt att antalet förtidspensioneringar begränsas. Vi har totalt 250 000 förtidspensionerade. Av dem är 25 000 under 34 år. Socialt och mänskligt är detta en tragedi. Det står alltså klart att en hårdare styrning behövs för att bättre avväga företagsekonomi mot samhällsekonomi.

Utredningen visar att vi redan har en hel del instrument inom arbetsmarknadspolitiken som kan och måste utnyttjas bättre än nu. Frågan är dock om utredningen går tillräckligt långt när det gäller att kräva åtgärder för att garantera arbete åt handikappade personer. Alltjämt kommer uppenbarligen den icke anställda att få betala priset för dem som arbetar.

Utslagningen från arbetsmarknaden (kap 2)

Utredningen ger en god bild av utvecklingen och den nuvarande situationen. De tendenser rörande försörjning och utslagning som kan utläsas genom att ställa samman olika uppgifter måste oro. Utredningens överväganden och förslag stannar dock i mer allmänna resonemang och i konstaterandet att det kommer att krävas betydande resurser på arbetsplatserna om man skall kunna arbeta med förhindrandet av utslagningen på ett riktigt sätt.

FSS anser att utredningen här borde ha lämnat mer konkreta förslag om hur utvecklingen som leder till att allt fler yngre och medelålders personer slås ut från arbetsmarknaden skall kunna stoppas.

Yrkesinriktad rehabilitering (kap 3)

Utredningen föreslår klara förbät-

ringar i det befintliga bidragssystemet och även försöksverksamhet med bidrag till träningsresurser vid ett antal företag. Detta förefaller välmotiverat.

Utredningen förutsätter att företag och förvaltningar skall medverka till att tillräckligt antal platser för prövning och träning skall tas fram på frivillig väg. Det är svårt att, med erfarenhet av de svårigheter som nu råder, vara helt övertygad om att det skall bli så. Rätten till arbete får inte vara en konjunkturförfråga. Det är därför skäl att stryka under utredningens uttalande att om frivilligheten inte visar sig tillräcklig bör det finnas beredskap för lagstiftningsåtgärder. Föreningen delar här utredningens mening att den sk främjandelagen fn tillämpas i allt för liten utsträckning. Det är nödvändigt att lagen kompletteras med tillämpningsanvisningar där lagens syfte och möjligheter till tvingande bestämmelser kommer till klart uttryck.

Utredningens uppfattning att arbetsförmedlingens resurser måste ökas så att det blir bättre balans mellan de kartläggande och utredande insatserna å ena sidan och de insatser som sedan görs för att skaffa ett lämpligt arbete å andra sidan, bör också understrykas. Detta innebär självfallet inskränkningar i arbetsgivarnas möjligheter att fritt välja arbetskraft.

Utredningens förslag om organisation inom arbetsmarknadsverket bör kunna leda till ett sammanhållet ansvar för dem som söker arbetsvård med koppling till förmedlingsverksamheten och anknytning till den reguljära arbetsmarknaden. Däremot avstyrker FSS förslaget om ett centralt placerat institut för forskning och metodutveckling. FSS menar att metodutvecklingen bör knytas nära till verksamheten och genomföras ute i organisationen. Detta kan ske genom att projektmedlen för metodutveckling i stället fördelas på regionerna.

Skyddat arbete (kap 5)

Utredningens mest konkreta förslag i denna del gäller arkivarbete och halvskyddat arbete. Att ersätta dessa anställningsformer med "anställning med lönebidrag" hos arbetsgivare över hela arbetsmarknaden bör kunna medverka till en ökad normalisering för dessa anställda. Förslaget om ändrade statsbidragsregler torde dock medföra högre kostnader för kommunerna för dem som nu sysselsätts i arkivarbete.

En sådan kostnadsöverföring kan, i rådande kommunalekonomiska läge, visa sig begränsa möjligheterna att genomföra den kraftiga utbyggnad – från 25 000 till 75 000 platser under en femårsperiod – som utredningen föreslår.

Sammanfattning

FSS ansluter sig i huvudsak till sysselsättningsutredningens förslag. Föreningen vill framhålla att de i och för sig goda förslagen långt ifrån kan lösa alla problem som är förenade med målet att ge alla rätt till arbete. Mer konkreta och längre gående förslag kan sålunda komma att krävas bl.a. för att minska utslagningen av yngre och medelålders personer.

Våra recensenter

Ingemar Olow är överläkare vid Bräcke Östergård. *Torvald Höjerback* är läkare vid psyk. klin. i Lund och docent *Börje Lassenius* överläkare vid psyk. klin., Sundsvalls sjukhus. *Bertil Johansson* var tidigare socialchef i Örebro. *ulf åsgård* är underläkare vid med. klin., Löwenströmska sjukhuset. *Anders Dolfe* är psykolog vid vuxenpsyk. klin. i Skövde.

bok recensioner

Utomordentlig bok om omsorger av utvecklingsstörda

STURE GUSTAFSSON &
KERSTIN ALM

Den utvecklingsstörde, familjen och samhället

Natur och Kultur, Stockholm 1977,
119 s., ca kr 50: – inkl moms

Det har hänt mycket inom vården av utvecklingsstörda sedan Emanuella Carlbeck för över 100 år sedan inrättade ett hem för fyra utvecklingsstörda barn i en lägenhet i Göteborg, en verksamhet som efter tio år, 1875, flyttades till Johannesberg i Mariestad. Vårdinstitutioner växte upp på olika håll i landet, privata initiativ övergick i landstingsdriven verksamhet, rätt till skolundervisning lagstadgades, föräldraföreningar bildades och blev en viktig och betydelsefull instans, som hos myndigheter fört de utvecklingsstördas talan och bidragit till att föra vårdformen framåt och sprida upplysning i vårt samhälle. 1968 tillkom Omsorgslagen som bl.a. stipulerade allas rätt till undervisning oberoende av handikappets svårighetsgrad. "Normalisering och integrering" har blivit viktiga ingredienser i utformandet av vården av de utvecklingsstörda.

Från att långt fram i våra dagar huvudsakligen ha varit ett pedagogiskt problem har vården av de utvecklingsstörda fått en allt större

tyngd i stödet och hjälpen till den handikappades familj, psykologiska och sociala frågor träder allt mer i förgrunden och kartläggningen av sjukdomar som kan vara orsak till en utvecklingsförsening, har fått avgörande betydelse för möjligheten att förebygga uppkomsten av handikappet. Genetisk rådgivning har fått en framskjuten plats i föräldrainformationen. I dag är sålunda många yrkeskategorier engagerade inom Omsorgsvården.

I de pågående diskussionerna om handikappsvårdens utformning är det viktigt att de vunna kunskaperna sprids så att den framtida planeringen kan utformas på ett nyanserat sätt och frågorna var, när och hur kan ges individuella svar.

Sture Gustafsson och Kerstin Alm har i sin bok "Den utvecklingsstörde, familjen och samhället" (Natur och Kultur, Omsorgsserien) på ett utomordentligt sätt bidragit till spridning av sådan kunskap. Överskådligt och lättläst ger författarna en redogörelse för lagar och förordningar, medborgerliga rättigheter för den utvecklingsstörde, FUB:s verksamhet och mycket annat av fakta kring stöd och hjälp åt den utvecklingsstörde. Men än viktigare är de råd och synpunkter som framföres i kapitlen om den första informationen till föräldrarna, vårdfrågor som hemma eller borta, syskonrelationer, skuldfrågor, hur den utvecklingsstörda barnet påverkar familjesituationen. Nyanserat och kunnigt diskuterar man sig fram till ställningstaganden som belyses från olika håll utan att ge generella råd eller patentlösningar. På detta sätt hjälper författarna de enskilda föräldrarna att fatta egna beslut som passar för just deras situation. I många val-situationer finns inget "antingen/eller", snarare ett "både/och"!

Boken vänder sig inte endast till föräldrar utan också till all vårdpersonal i utbildning eller redan ute i verksamhet inom omsorgsvården. Som underlag för diskussioner i studiecirkel lämpar den sig utmärkt